

vljuje, Sebe Besmrtnoga daruje! Sebe približi čovjeku da čovjeka zagri (...). Zahvaljujem za sve ljude koje mi je slao na životnu stazu, posebno kada je riječ o svećeničkom ostvarenju.« (Trideseta obljetnica Mlade mise, Banja Luka, 19. srpnja 2000).

Temeljne su poruke knjige: ostati svoj na svome, vratiti se na ognjišta/zgarišta svoja, ostati vjeran Bogu i Domovini, ustrajati u vjeri pradjedova svojih, učuvati identitet religijski i narodni, živjeti u miru, suživot poticati, razboritost negovati, svet život provoditi!

Stivo je pak osobito i po pjesničkom izričaju. Iz njega proplamsava prikriveni pjesnik! U danima tamnima vidi sunce, cvijeće, rascvate voćnjake, a pritom i suho lišće tuge, uvelo lišće što pada sa zama... Pa neka ova knjiga bude spomenom i baštinom rodu hrvatskomu, vjerničkomu!

Andela Ljubas

Sirovec, Stjepan i Rajačić, Mladen, *Monografija Sveti Križ Začretje*, Sveti Križ Začretje: Župa Svetog Križa, 2005, 271 str.

Godine 1334. prvi put se spominje župna crkva Svetog Križa, što biva osnovica da se ta godina uzme i kao početak povijesti samoga mjesta Sveti Križ Začretje, čiji drugi dio imena dolazi od hrastovih šuma koje su naokolo rasle, zvane *hrastina* ili *čret*. To je sve što se može kazati o počecima toga mjesta, kao i o počecima svakoga mjesta ili događaja, te se postavlja pitanje kako dolazi do toga da se sveukupan život jednoga prostora protokom vremena svede na puki spomen u nekakvom spisu, popisu? Prije šesto sedamdeset godina bilo je puno više od spomena imena Sveti Križ kao imena župe i kao imena mjesta, ali danas nam povijest o samom početku može posredovati samo ime. Što će biti kada prođe još šesto sedamdeset godina, što će preostati od Svetog Križa Začretje godine

2674? Hoće li to biti samo ime? Danas nam izgleda nevjerovatnim da bi život koji buja oko nas mogao biti sveden samo na ime spomenuto usput, jednokratno, slučajno. Da to ne bi bilo tako, potreban je velik trud; potrebno je ostaviti trag, potrebno je istražiti prošlost i sadašnjost, prepoznati bitno, zabilježiti, dokumentirati, utjeloviti, ukoričiti... Nije dovoljno dakle samo da se život dogodi, nego je potrebno da se očuva istina o njemu kao dogodenom.

Upravo to je svrha nove knjige—monografije o Svetom Križu Začretje, nastale pod vodstvom prof. dr. Stjepana Sirovca koji je svoj dugogodišnji interes za rodno mjesto udružio sa sličnim interesom Mladena Rajacica, te su potražili suradnju tridesetak stručnjaka koji su dali svoje pojedinačne priloge — i pred nama je dokument koji »više govori o sadašnjosti negoli prošlosti« (Sirovec), ali dokument koji ostaje za povijest koja se tek ima dogoditi.

Dragocjenost u samom principu nastanka ove monografije valja gledati upravo u suradništvu. Premda su je najvećim dijelom napisali Sirovec i Rajačić, dragocjeno je što su u njezin nastanak upregnuti upravo oni koji trenutnu povijest Svetog Križa Začretja i čine — voditelji udruga, nositelji vlasti, umjetnici, znanstvenici koji govore o sebi, ali i o svojoj povijesti.

Monografija kao da je preslika života općine i župe Sveti Križ Začretje, a to znači da se u njoj prelamaju, oslikavaju i upotpunjuju svjetovni i crkveni život, povijesni i zemljopisni orijentiri, gospodarski i kulturni potencijali. Sva ta tematska raznolikost, kao ni ona raznolikost koja je uvjetovana činjenicom da autor monografije nije jedan, nije umanjila koherenciju, čak ni stilsku, izražajnu, nego čitatelj stječe dojam određene jedinstvene kreacije, kreativnosti koja izaziva i potiče da se čitanje odvija bez zadržke. Osim dakle dragocjenih povijesnih i aktualnih informacija, osim bogatoga slikovnog materijala, osim kvalitetne i lijepe opre-

mljenosti i osmišljenosti, ova monografija nadahnjuje svojom otvorenošću za sve dogodeno i doživljeno, bez straha da bi život mogao doći u sukob sa samim sobom.

Sirovec se na sličnom poslu već prekalio prilikom samostalne izrade monografije o župi Svetog Ivana Krstitelja u Zagrebu, koja je doživjela dva izdanja, kao i knjige-monografije o Hrvatima u Germanicumu. Kao temeljno načelo ove razine Sirovceve intelektualne zauzetosti moglo bi se uzeti slijedeće: Povijest kao znanost nije interpretacija povijesnih događaja, nego aktualna otvorenost za činjenicu, i svugdje gdje se staje u službu činjenice, staje se i u službu povijesti.

Oživljavanje povijesti u sadašnjosti i očuvanje sadašnjosti za povijest neprocjenjivo su važni za život svake sadašnjosti, svakog aktualiteta. Ako nam se katkad sadašnjost, aktualitet, učini nesnosnom, ispraznom, dosadnom, to je znak da ne poznajemo njezinu povijest. A upoznavati povijest znači ne dopuštati sadašnjosti da propadne, znači boriti se za koncentraciju života u sadašnjosti, ne dopustiti da nam se život svede samo na površnu senzaciju koja bljesne i potone nepovratno u zaborav.

Dakako da će se recepcija ove monografije mijenjati kako vrijeme bude prolazilo. Sada se ona percipira uglavnom u granicama lokalnih dometa, kao monografija jednog mjesta koja najveće zna-

čenje ima za same mještane, one koji su to bili ili one koji su na bilo koji način povezani s njim. No kako vrijeme bude odmicalo, takva mjesna (lokalna) recepcija postupno će ustupiti mjesto raznim drugim recepcijama, jer će sinkronijski pristup nužno ustupiti mjesto dijakronijskom, a to znači da nije moguće predvidjeti iz kojeg će smjera i iz koje točke gledišta ova monografija poprimiti manje ili više presudno značenje za sagledavanje određenog povijesnog problema koji ne mora nužno biti izravno povezan sa samim naslovljenim lokalitetom. Nepregledno mnoštvo korisnih, praktičnih, orijentacijskih, izvornih informacija čini ovu knjigu izazovnom za mnoge danas živuće, a u budućnosti krug interesenata za nju može samo rasti.

Stoga, u ime nas danas kao i u ime onih budućih, na kraju valja reći: dobro je, veliko je dobro, što autori, Stjepan Sirovec i Mladen Rajačić, kao i njihovi suradnici, nisu žalili truda da ova monografija ugleda svjetlo dana. A u ime onih koji dolaze iz nekog posve drugog kraja, mogu posvjedočiti da je ova monografija uzor kako se valja čuvati i promicati povijesna istina o zavičaju, dakle povijesna istina, dakle istina. Ako se čitatelju ovog kratkog oglada učini da sam se odveć zadržao na načelnoj razini, neka to shvati kao izazov na konkretizaciju kroz neposredan susret s knjigom.

Vlado Vladić